

ки один із його моментів. Але одного разу зароджене мислення саме визначає, або вірніше, мисляче життя саме визначає себе через свідомість. Як тільки ми відірвали мислення від життя, від динаміки і потреби, позбавили його всякої дієвості, ми закрили собі всілякі шляхи до виявлення і пояснення властивостей і *найголовнішого призначення мислення: визначати спосіб життя і поведінки, змінювати наші дії, направляти їх і звільняти їх від влади конкретної ситуації* [1, с.518].

Отже, таким чином, можна прийти до висновку, що екологічне мислення – продукт і важливий складовий компонент екологічної свідомості або діяльності екологічної свідомості, що і визначає екоатрибутивний спосіб життя і поведінки людини. А відтак, екологічне мислення є одночасно і важливою і необхідною складовою екологічної культури.

Таким чином, узагальнюючи результати екопедагогічних і екопсихологічних досліджень (С.Д.Дерябо, В.С.Крисаченко, Г.П.Пустовіт, В.О.Скребець, В.О.Ясвін та ін.) та їх прогностичні рекомендації стосовно реалізації відповідного підходу до екологічної освіти і виховання, можна стверджувати: *по-перше*, екопсихологічний підхід в імпліцитній формі створює підґрунтя для визначення основних складових компонентів екологічної культури, її генези та стадій формування у процесі екологічної освіти і виховання. *По-друге*, як окремі стадії, так і кінцевий результат формування екологічної культури повинні пов'язуватися з найважливішими гуманітаризаційними характеристиками в гуманістичній освітній парадигмі: особистісними екологічними цінностями, ціннісними відношеннями і смислами, духовністю особистості і т.д. *По-третє*: екологічне мислення дозволяє цілеспрямовано моделювати і формувати досвід екоатрибутивної поведінки.

Висновки: У формуванні структури екологічної свідомості і екологічної культури учнів в старшій школі значно зростає роль екологічного мислення, яке *по-перше*, міститься в основі істотних якостей екологічних знань; *по-друге*, є важливим інструментом діяльності екологічної свідомості, що визначає екоатрибутивний спосіб життя і поведінку людини. Розвиток і формування навичок еколо-

гічного мислення при вивченні природничонаукових дисциплін, а також комплексних, інтегрованих, міждисциплінарних спецкурсів у профільному навчанні повинен стати важливим засобом і результатом формування екологічної культури старшокласників.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку можуть стати розробки дидактичних технологій формування екологічної культури і екологічного мислення старшокласників.

Список використаних джерел:

1. *Большой психологический словарь* / Сост. и общ. ред. Б.Мешеряков, В.Зинченко. – СПб: Прайм-Еврознак, 2005. – 672 с.
2. *Дерябо С.Д., Ясвін В.А.* Экологическая педагогика и психология. – Ростов-н/Д.: Феникс, 1996. – 480 с.
3. *Кармин А.С., Новикова Е.С.* Культурология. – СПб.: Питер, 2006. – 464 с.
4. *Крисаченко В.С.* Экологична культура: теорія і практика. – К.: Заповіт, 1996. – 347 с.
5. *Лихачов Б.Т.* Экология личности // Педагогика. – 1993. – №2.
6. *Николаева С.Н.* Теория и методика экологического образования детей. – М.: Издательский дом «Академия», 2002. – 336 с.
7. *Пустовіт Г.П.* Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах: Монографія. – К. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 540 с.
8. *Скребець В.А.* Экологическая психология. – К.: МАУП, 1998. – 144 с.
9. *Філософський словник* / За ред. В.І.Шинкарука. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973. – 600 с.
10. *Экологическое образование школьников* / Под ред. И.Д.Зверева, И.Т.Суравегиной; НИИ СиМО АПН СССР. – М.: Педагогика, 1983. – 160 с.

In article are analysed the role of ecological thinking in the ecological culture to high school children.

Key words: ecological thinking, ecological culture, natural science education.

Отримано: 24.04.2006.

УДК 373.57:53+378.147

Л.В. Гуляєва

Запорізький національний технічний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядаються сучасні підходи щодо підготовки абітурієнтів до вступних іспитів у вищій навчальний заклад на факультеті довузівської підготовки.

Ключові слова: модуль, рейтинг, продуктивна діяльність, школа, вищий навчальний заклад, абітурієнт

Основні тенденції розвитку вищої освіти у XXI столітті наступні: гуманізація та гуманітаризація освіти, її національна спрямованість, перенесення акценту з навчальної діяльності викладача на діяльність студента, перехід від традиційного навчання (репродуктивного) до продуктивного; переведення відносин викладача та студента у суб'єкт – суб'єктні; творча спрямованість навчального процесу, наступність і неперервність освіти.

Завдання вищої школи – підготувати висококваліфікованого спеціаліста, конкурентноспроможного на ринку праці. Розв'язати це завдання у вищому навчальному закладі не можна, якщо випускник середньої загальноосвітньої школи не має достатньої базової підготовки, зокрема, з фізики, необхідної для подальшого навчання у вищому навчальному закладі. Рівень підготовки абітурієнта не завжди відповідає вимогам, які пред'являються до студентів вищого навчального закладу. Існує багато причин даної невідповідності, видимою деякі з них:

а) необхідно відмітити, що у зв'язку зі створенням різних типів середніх навчальних закладів, наприклад, ліцеїв, гімназій, коледжів тощо учні вивчають фізику згідно різних профілів, а саме: економічного, універсального, технологіч-

ного, спортивного, природничого, фізико-математичного. Кількість годин, що виділяється у програмі на різні профілі, варіюється від 2 годин до 5 годин на тиждень, а у класах фізико-математичного профілю учні вивчають ще програми спецкурсів та факультативів, навчаються у гуртках;

б) слід зауважити, що у програмі середньої загальноосвітньої школи чітко визначений рівень вимог до навчальних досягнень учнів, але за об'єктивних та суб'єктивних причин, на жаль, при одній і тій же оцінці випускника різних типів навчальних закладів різний рівень знань, умінь, навичок, якими володіють учні;

в) не в повній мірі у абітурієнтів розвинуті загальні розумові дії та операції: структурування, систематизація, конкретизація, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо;

г) здебільшого основний тип уроку у загальноосвітніх школах – комбінований і тому, як наслідок, більшість слухачів факультету довузівської підготовки (ФДП) Запорізького національного технічного університету (ЗНТУ) не вміють високоєфективно працювати на лекціях, практичних заняттях, під час контролю, виконання домашньої самостійної роботи з навчальною літературою: конспектом, підручником, додатковою літературою;

д) недостатньо сформовані у випускників навички сприйняття навчальної інформації великими блоками.

У зв'язку з цим завдання ФДП допомогти абітурієнтам подолати ці перешкоди та адаптуватись до навчання у ЗНТУ, а саме:

– забезпечити наступність у навчальному процесі системи “школа-вищий навчальний заклад”, як у змістовній частині курсу фізики так і у формах, і методах роботи;

– наблизити вимоги, які висуває загальноосвітня школа до своїх випускників та вищий навчальний заклад до своїх абітурієнтів;

– розвивати навички інтелектуальної праці.

Технологія модульно-рейтингового навчання – один із перспективних шляхів реалізації організаційної та управлінської діяльності щодо досягнення оптимальних результатів навчання абітурієнтів на ФДП і підготовки до навчання у вищому навчальному закладі.

Великий внесок у розвиток даної проблеми зробили А.М.Алексюк [1], Б.П.Беспалько [2], В.В.Гузєєв [3], Т.І.Третьяков [4], І.Б.Сенновський [4], О.В.Сергєєв [5]. Під керівництвом А.В.Фурмана [6] здійснена розробка психолого-педагогічних основ модульно-розвивального навчання в середній загальноосвітній школі. Проте досвід практичного застосування МРТ у роботі з потенційними абітурієнтами не знайшов належного висвітлення у дослідженнях з методики навчання фізики. Тому у статті розглядається проблема впровадження модульно-рейтингової технології навчання на ФДП.

Факультет довузівської підготовки – важлива ланка в системі неперервної освіти “школа – вищий навчальний заклад”. Модульно-рейтингова технологія навчання на ФДП передбачає на всіх етапах проектування викладачем самостійної творчої роботи щодо систематизації, узагальнення знань абітурієнтів та посилення мотивації їх навчальної діяльності, організовуючи процес діагностики й самодіагностики в умовах поточного та підсумкового контролю за змістовними лініями навчання. Все це:

- забезпечує диференціацію навчання, що поступово переходить в індивідуалізоване навчання та адаптується до кожної групи абітурієнтів і кожного майбутнього студента окремо;
- дозволяє більш продумано керувати розумовими діями абітурієнтів;
- дає можливість комплексного застосування методів, форм, засобів навчання;
- перманентний контроль знань сприяє тому, що результати попередньої перевірки оволодіння знаннями впливають на постановку мети, вибір методів, засобів на наступному етапі навчання майбутніх студентів;
- надає перевагу продуктивній діяльності над репродуктивною;
- розвиває рефлексивні здібності абітурієнтів;
- показує, що рейтингова система оцінки їх знань більш ефективніша, ніж традиційна.

Ведучи мову про позитивні сторони навчання за модульно-рейтинговою технологією (МРТ), слід відмітити деякі труднощі та умови її реалізації:

1. МРТ потребує глибокого вивчення викладачем особистості майбутніх студентів. Викладач повинен досконало володіти знаннями про їхні індивідуально-психологічні особливості та розумові здібності для здійснення на високому рівні диференціації навчання.

2. У викладача повинні бути розвинені відповідні мотиви працювати за інноваційною технологією, творчо підходити до своєї справи.

3. Повне забезпечення кожного абітурієнта модулями.

4. Створення модулів для кожної категорії абітурієнтів вимагає від викладача великої витрати часу.

5. Для забезпечення системності знань викладач повинен сприяти тому, щоб кожний абітурієнт свідомо, послідовно і повно оволодівав змістом всього модуля і тільки після цього переходив до вивчення наступного. Все це пов'язано з перевіркою їх знань у вигляді письмових чи усних відповідей.

6. Впровадження та використання інформаційних та комунікаційних технологій в освіті.

7. Значна частина абітурієнтів не підготовлена до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, не сформовано мінімум необхідних для цього знань, загальних навчальних умінь працювати за власною ініціативою. У випадку не фрагментарного характеру МРТ, виконання перерахованих вище вимог, постійного спонукання викладачем абітурієнтів до пошуково-творчої роботи, майбутні студенти із недостатньо сформованою мотивацією до навчання та пізнавальною активністю поступово залучаються до самостійної роботи, у них ліквідуються “прогалини” в знаннях, їм стає зрозумілим навчальний матеріал. Абітурієнти вже можуть не тільки слухати навчальні проблеми, які висуває перед ними викладач та дивитись, як він їх розв'язує, але і переходити на більш високий рівень проблемного навчання.

8. Для досягнення високих, стійких результатів навченості майбутніх абітурієнтів не слід обмежуватись тільки однією технологією.

Навчальний модуль – цільова функціональна система, що охоплює в собі виховні, дидактичні завдання, форми організації пізнавальної діяльності та активізації творчості майбутніх студентів, методи діагностики, способи обробки інформації. У навчальному модулі технологія оволодіння ним та навчальний зміст об'єднані в цілісну систему високого рівня. Навчальний модуль має свою структуру, яка відображає основні елементи: вхідний рівень, мету (загальну та спеціальну), заплановані результати навчання (знання, вміння, навички), зміст (методи, форми і процес навчання); вихідний рівень (обробка та аналіз результатів навчання). Він втілює в собі взаємопов'язані процеси: організацію діяльності абітурієнтів та контроль за нею. Ці процеси постійно взаємодіють: результат контролю впливає на зміст управлінських дій, тобто змінює подальшу організацію навчальної діяльності. Отже, бачимо, що проблема побудови навчального модуля обтяжена багатьма проблемами, пов'язаними з його повноцінним функціонуванням.

Повний функціональний цикл навчального модуля подав А.В.Фурман, що дає можливість технологізувати модульно-рейтингове навчання. На ідеї А.В.Фурмана ми в основному будемо спиратись.

Аналізуючи навчальний модуль, запропонований автором, можна виділити такі блоки: М – блок мети, І – інформаційний блок, Д – блок дидактичного забезпечення, КО – блок контрольної-оцінювальної діяльності, К – блок компетентності викладача.

Блок мети визначається модульно-рейтинговою програмою, що надає навчальному модулю цілісне функціонування та інтеграцію технологій навчання.

Модульно-рейтингова програма накреслює шляхи для формування системних фізичних знань, цінностей (переконань, ставлення, оцінки, рефлексії), норм (плани, проекти, методи, методики, алгоритми, правила, підходи).

Робочу програму складаємо на основі:

- програми з фізики для профільних класів;
- програми для загальноосвітніх навчальних закладів;
- програми вступних випробувань до вищих навчальних закладів.

Програма з фізики для слухачів ФДП окреслює загальні дидактичні цілі: освітні, виховні, розвивальні. Загалом їх можна визначити так:

Освітні цілі:

– систематизація у абітурієнтів наукових знань і умінь, необхідних для поглиблення компетентності у предметних галузях профілю;

- розвиток навичок розв'язування задач;
- свідоме оволодіння мовою фізики;
- формування навичок роботи з фізичною літературою.

Виховні цілі:

– озброєння абітурієнтів раціональним методологічним підходом до практичної діяльності;

- удосконалення навичок рефлексії.

Розвивальні цілі:

- формування наукового світогляду;

- розвиток логічного мислення;
- формування критичного та креативного стилю мислення;
- вчити користуватись методами аналізу й синтезу, індукції й дедукції, робити висновки, узагальнення.

Основні форми роботи:

- аудиторна робота (лекції, практичні заняття);
- індивідуальна робота (домашня робота, індивідуальні консультації, рейтинговий контроль).

Блок дидактичного забезпечення – сукупність матеріалів, спрямованих на вдосконалення особистості (сценарії модулів, опорні зошити, фізичні тренувальники, граф-схеми тощо).

Інформаційний блок – спеціально розроблена композиція навчального матеріалу, яка виражена в лаконічній формі, дає довідку та приклади відповідей до диференційованих завдань, над якими працює абітурієнт, що допомагає йому повторити, узагальнити матеріал у короткий час, підготуватись якісно до вступного іспиту з фізики.

Блок контрольної-оцінювальної діяльності – комплексне відображення приросту розвитку навченості абітурієнтів у результаті оволодіння ними проблемно-модульною програмою.

Блок компетентності. Реалізувати системно-діяльнісний підхід до навчання викладач може завдяки своїй компетентності, тобто якщо знає і вміє використовувати психологічні методи для дослідження особистості абітурієнта, його навченість, вихованість, щоб:

- побудувати заняття, обміркувати його різні варіанти, узгоджуючи з програмою, підручниками, наочністю, часом виділеним для вирішення завдання;
- організувати різні види діяльності абітурієнтів та свою власну діяльність;
- на основі закономірностей розвитку особистості переводити мету виховання у мету самовиховання, самовдосконалення майбутніх студентів;
- постійно виявляти досягнутий рівень розвитку абітурієнтів з різною підготовкою для координації, корекції педагогічних дій;
- обґрунтовувати вибрані методи, форми навчання та виховання з метою зменшення помилок;
- виявити досвідченість викладача в галузі не тільки свого предмету, а й суміжних з ним.

Слід відзначити, що навчальний модуль передбачає змістовну компактність, диференціацію, знаково-графічну наочність, варіативність програм та форм навчання, прогнозування, діагностику.

На початку вивчення модуля вводяться основні поняття, що становлять його зміст, створюється узагальнююча картина повторювальних об'єктів, основне ядро, навколо якого потім нарощуються конкретні знання. Абітурієнти поетапно від модуля до модуля набувають знання, вміння, навички, при виконанні завдань, що вимагають дій від відтворюючого характеру до дій за аналогією і, нарешті, дій у різних нових зв'язках, відношеннях і навіть до творчості. Така система занять створює певний психологічний вплив на них, пристосовується до кожного учня окремо залежно від його психологічних особливостей, досягнутих ним успіхів. Урахування аналітико-синтетичних показників абітурієнта, рівня їх підготовки дає можливість змінювати послідовність завдань, спрямованих на засвоєння фізичних знань. Для кожного учня існує та єдина послідовність засвоєння знань, умінь, навичок, що має максимальний навчальний ефект, орієнтована на зону його найближчого розвитку. Тому створюємо різні за типом сценарії модулів та функціонально з ними пов'язані опорні зошити.

Працюючи за даною системою навчання, ми прагнемо досягти взаємозв'язків навчального, розвивального й мотиваційного компонентів навчальної діяльності, активно використовуючи різні форми співробітництва з майбутніми студентами. Певне поєднання змістовного, процесуального і мотиваційного компонентів навчальної діяльності в системі сильніше впливає на їх виховання і розвиток. Дидак-

тичні особливості модулів сприяють тому, щоб засвоєні знання переходили в уміння, раціональні способи дії, щоб навчальний матеріал поєднувався з розвитком пізнавальних здібностей абітурієнтів, їх умінням учитися.

Абітурієнт має міцні знання тільки тоді, коли вміє використовувати їх на практиці. Цьому його треба вчити. Більшість абітурієнтів починають свідомо розуміти сутність фізичних знань після неодноразового, поетапного використання їх в різноманітних ситуаціях. Вони міцно запам'ятовують, зберігають і відтворюють навчальний матеріал при пізнанні його в розвитку, при оптимальному використанні індивідуальної та групової роботи, при підтримці у них стану психологічного комфорту під час використання у комплексі репродуктивних та продуктивних методів навчання, проте перевагу надаємо останнім. Класифікацію методів навчально-пізнавальної діяльності абітурієнтів за способами та результатами навчання подано у таблиці 1.

Таблиця 1. Класифікація методів навчально-пізнавальної діяльності абітурієнтів за способами та результатами навчання

Назва методу	Діяльність викладача	Діяльність абітурієнтів
Репродуктивний метод вивчення модуля (тип навчання: пояснювально-ілюстраційний)	За допомогою слова, наочності монологічно повідомляє знання абітурієнтам. Дає алгоритми відповіді, розв'язку задач, питань. Показує довідковий матеріал для вивчення, не спонукаючи до самостійного пошуку. Відпрацювання, як і пояснення, можна здійснити різними шляхами: а) абітурієнт прослухав, прочитав, переказав; б) викладач дає алгоритм розв'язку задач, а абітурієнти повторюють поетапно його дії за зразком, тобто дає повну програму дій, яка потрібна для даного конкретного випадку.	Вивчають відповідний матеріал модуля після його пояснення викладачем, не виявляють ініціативи. Можуть переказати текст, дати визначення, записати формулу, сформулювати закон, відповіді на запитання типу: «Що, де, коли?». Практичні завдання виконують за інструкцією.
Продуктивний метод вивчення модуля (тип навчання – проблемний, пошуковий, дослідницький, опора на помилки).	За допомогою слова, наочності створює проблемні ситуації, пропонує пояснити явища, дослідити, проаналізувати їх, текст модуля відпрацьованих дій у діловій грі розвиває критичне мислення. Продуктивне відпрацювання. Абітурієнти самостійно або під керівництвом викладача знаходять послідовність виконання операцій; абітурієнти діють методом проб та помилок, поки не знайдуть спосіб, який буде правильний. У них формуються інтелектуальні вміння та навички завдяки прийомам розумової діяльності, з якою їх знайомить викладач.	Відповідають на запитання типу: «для чого, з якою метою, в чому різниця?» тощо. Систематизують, наводять приклади, обґрунтовують, критикують, оцінюють, виявляють недоліки.

Отже, при проектуванні змісту навчального предмета орієнтуємося на таку форму змісту, яка б сприяла найбільшому розвитку особистості і вирішенню виховних та освітніх завдань. Такою діяльністю є самостійна індивідуальна і групова робота, яка чергується з чітко продуманою і спланованою працею під керівництвом викладача та взаємодоповнює її.

При плануванні самостійної роботи ми обов'язково враховуємо рівень інтелектуального та особистісного потенціалу абітурієнта, групи в цілому, їхню внутрішню мотивацію до пошукової, пізнавальної, продуктивної праці, змісту навчання, етапів функціонування навчальної проблеми. На успіх самостійної роботи, на наш погляд, значно впливає: а) правильне визначення її місця в структурі кожного етапу модуля; б) сплановані і доведені до свідомості абітурієнтів вимоги за рівнем оволодіння навчальним матеріалом; в) передбачення труднощів при її виконанні і тривалість; г) форма звіту, перевірки; д) дидактичний матеріал, розроблений для даної групи; е) уникнення перевантаження учнів та поєднання завдань.

Завдання ми відбираємо такі, які б достатньо були пов'язані з навчальним матеріалом та адекватні меті навчання, щоб вони сприяли не тільки закріпленню знань, умінь, навичок, а й придбанню нових. Ми плануємо такі завдання для самостійної роботи, які б сприяли розвитку критичного мислення. Ці завдання поступово ускладнюються від тренувальних за алгоритмом (без нього) до комплексних, пошуково-творчих. У результаті такої спланованої роботи одне питання проходить різні рівні пізнання, раціональну послідовність питань, які відзначають внутрішньомодульні зв'язки.

Обираючи методи навчання, чинимо так, щоб вони відповідали меті модуля, інтелектуально-психологічному склад учнів, матеріально-технічному оснащенню навчально-виховного процесу, часу, віку школярів, а мета модуля обов'язково співвідносилась з його типом. Перевагу надаємо методам розвивального навчання, які б не знижували розумову активність. Засоби навчання підпорядковуємо методам, принципам навчання.

Завдання для узагальнюючого повторення та розв'язання задач підвищеної складності кожен викладач вибирає згідно принципу модульності у поєднанні комплексних, інтегративних, приватних дидактичних цілей при повноті навчального матеріалу, відносної самостійності елементів у модулі, із реалізацією оберненого зв'язку, при оптимальному узагальненні фізичних знань.

Систематизація та узагальнення фізичних знань кожного розділу завершується рейтинговою контрольною роботою з метою визначення рівня навчальних досягнень абітурієнта, що необхідні для успішного складання ним вступних іспитів. Отже, рейтингова система контролю та

оцінки навчальних досягнень слухачів ФДП функціонує під час поточного, проміжного, заключного контролю.

Продовження дослідження ми вбачаємо у тому, що модульно-рейтинговий підхід щодо підготовки абітурієнтів до вступних іспитів на основі підвищення ролі продуктивної діяльності повинен знайти відображення у сучасних підручниках для середніх загальноосвітніх шкіл для вивчення фізики згідно різних профілів.

Список використаних джерел:

1. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання. – К., 1993. – 220 с.
2. *Беспалько В.П.* Теорія учебника: Дидакт. аспект. – М.: Педагогіка, 1998. – 160 с.
3. *Гузев В.В.* Образовательная технология: от приема до философии. – М.: Сентябрь, 1996. – 112 с.
4. *Сергеев А.В.* Модульный подход к организации обучения основам наук // Материалы международной научно-практической конференции «Технологический подход в дидактике. Модульное обучение профессии». – Донецк, 1994. – С.44-45.
5. *Третьяков П.И., Сенцовский И.В.* Технология модульного обучения в школе: Практико-ориентировочная монография / Под ред. П.И.Третьякова. – М.: Новая школа, 1997. – 352 с.
6. *Фурман А.В.* Проблемно-модульні програми // Освіта. – №20 (198). – 1996. – С.2-3.

This article tells us about modern approaches for preparation students for entering exams to technical university in the department «ДП».

Key words: modulus, rating, productive activity, school, university, student.

Отримано: 12.07.2006.

УДК 371.38

С.В. Дембіцька, С.Л. Яблочников

Вінницьке відділення Київського фінансово-економічного коледжу
Національної академії Державної податкової служби України, м. Київ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В РУСЛІ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В статті розглядаються особливості організації профільної освіти в старшій школі, а також пропонуються можливі навчально-методичні заходи щодо оптимізації процесу організації профільної освіти.

Ключові слова: профільне навчання, якість освіти, зміст освіти

У чинних законодавчих документах про освіту: Законі України "Про загальну середню освіту", Постанові Кабінету міністрів України "Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання", Національній доктрині розвитку освіти, Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа), Концепції профільного навчання в старшій школі – закладено нові підходи щодо організації навчального процесу в старшій школі. Сьогодні школа позиціонується як профільна, а це, в свою чергу, повинно створити сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів, потреб та здібностей учнів, з метою формування у них серйозної мотивації певного виду майбутньої професійної діяльності.

Такий підхід до формування освітньої конструкції в подальшому повинен призвести до підвищення загальної якості підготовки спеціалістів, котрі вже із середньої школи будуть достатньо зорієнтовані на певну галузь суспільного життя та сфери виробництва.

Концепція профільного навчання в старшій школі ґрунтується як на вітчизняному так і на зарубіжному досвіді. Як вказується в Концепції профільного навчання, розвиток світового і європейського освітнього простору вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, котрі відбуваються у провідних країнах світу. Загальносвітовою тенденцією розвитку старшої школи є її орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатопрофільність, інтеграцію загальної та професійної освіти.

Диференціація навчання є одним із основних організаційних принципів зарубіжної загальноосвітньої школи

впродовж достатньо довгого часу. Початковий етап диференціації розпочинається в старших класах неповної середньої школи, де вона має попередній, орієнтовний характер. А далі учні навчаються у спеціалізованих секціях, відділеннях, які можна вважати аналогами профілів, все розмаїття яких зводиться до двох основних напрямів – академічного (загальноосвітнього) та практичного (технологічного, допрофесійного).

Проте терміни, початку такої диференціації (профільного навчання) в різних державах дещо відрізняються. В таких країнах, як Австрія, Бельгія, Нідерланди, Англія диференціація навчання відбувається вже в 12-13 років. В Росії, Фінляндії, Швеції цей процес починається з певною затримкою – лише в 16-17 років.

Реально диференціація відбувається за такими напрямками:

- за сферами соціально-трудової діяльності (гуманітарний, техніко-технологічний, сервісний тощо);
- за рівнями складності (як підготовка до продовження освіти в вищих навчальних закладах);
- за предметним принципом.

Такий предметний принцип призводить до певного перевантаження навчального плану школи. Наприклад, у гімназіях Швеції існує 22 відділення (профілі). Спеціалізація навчання здійснюється як за рахунок врахування рівня підготовки учнів з основних загальноосвітніх дисциплін, так і шляхом включення до навчальних планів спеціальних профільючих предметів, кількість яких сягає 80.

В якості прикладу диференціації навчання за сферами трудової діяльності можна навести системи старшої школи